

УДК [94(477)+821.161.2](430)«312»

УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВІАДРИНА (ФРАНКФУРТ-НА-ОДЕРІ): СУЧАСНИЙ СТАН

Тетяна ШЕВЧЕНКО

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник відділу історичних студій НДІУ

Анотація. Стаття присвячена українським студіям в одному з провідних українознавчих центрів Німеччини Європейському університеті Віадрина у Франкфурті-на-Одері (Бранденбург). Висвітлюється українознавча діяльність факультетів культурології, економічних наук і права.

Ключові слова: українознавство, українські студії, Німеччина, Європейський університет Віадрина (Франкфурт-на-Одері).

УКРАИНИСТИКА В ЕВРОПЕЙСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ВИАДРИНА (ФРАНКФУРТ-НА-ОДЕРЕ): СОВРЕМЕННОЕ ПОЛОЖЕНИЕ

Татьяна ШЕВЧЕНКО

кандидат исторических наук,

старший научный сотрудник отдела исторических студий НИИУ

Аннотация. Статья посвящена украинским студиям в одном из ведущих украиноведческих центров Германии Европейском университете Виадриана в Франкфурте-на-Одере (Бранденбург). Освещается украиноведческая деятельность факультетов культурологии, экономических наук и права.

Ключевые слова: украинистика (украиноведение), Германия, Европейский университет Виадрина (Франкфурт-на-Одере).

UKRAINIAN STUDIES AT THE EUROPEAN UNIVERSITY VIADRINA FRANKFURT (ODER): PRESENT SITUATION

Tetiana SHEVCHENKO

Candidate of Historical Sciences,

senior research fellow of the Department of Historical Studies of RIUS

Annotation. The article is dedicated to Ukrainian Studies in one of the leading centers of Ukrainian Studies in Germany, the European University Viadrina in Frankfurt (Oder) (Brandenburg). It highlights the Ukrainian Studies activities of the following university faculties: Social and Cultural Sciences, Business Administration and Economics, and Law.

Key words: Ukrainian Studies, Germany, European University Viadrina Frankfurt (Oder).

© Шевченко Т.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується суттєвими змінами у становищі українознавства в німецькому академічному світі. Зникла «залізна завіса», було проголошено незалежність України та відкрито доступ до українських архівів німецьким ученим-україністам та фахівцям зі Східної Європи, покладено початок українсько-німецькій науковій співпраці. За нашими підрахунками, українські студії входять до кола зацікавлень різних підрозділів 21 німецького університету (загальна ж кількість університетів у Німеччині – 107 на 2015/16 р.) [41]. Одним із німецьких університетів, де сьогодні активно розвивається українознавство, є Європейський університет Віадріна у Франкфурті-на-Одері. За кількістю структурних підрозділів, які тією чи іншою мірою задіяні в українських студіях, він поступається лише Мюнхенському університету Людвіга Максиміліана.

Європейський університет Віадріна, заснований 1991 р., є спадкоємцем Бранденбурзького університету у Франкфурті-на-Одері, створеного 1506 р. У 1811 р. Бранденбурзький університет було закрито та об'єднано з Університетом Леопольдіна у Бреслау (Вроцлаві) у Сілезький університет Фрідріха Вільгельма у Бреслау [44]. 1991 р. Університет Віадріна у Франкфурті-на-Одері було засновано вдруге, але вже не як класичний багатопрофільний університет, а вузчої, соціально-гуманітарної, спеціалізації з трьома факультетами: культурології, економічних наук і права. З огляду на пріоритетність контактів із Польщею 1998 р. Віадріна спільно з Університетом Адама Міцкевича у Познані створили у м. Слубіце (Польща) спільний навчальний підрозділ – Польську

колегію (*Collegium Polonicum*). З 2008 р. Віадріна керується незалежним фондом (некомерційна структура, де провідну роль відіграють самі професори, громадські діячі та підприємці) [12]. У 2014/2015 р. в Університеті навчалось близько 6 500 студентів [51]. 2014 р. президентом Віадріни було обрано голову Німецької асоціації українців, професора Грайфсвальдського університету Олександра Вьолля.

Факультет культурології

На факультеті із українськими студіями пов'язані шість професур та одна кафедра, чий навчальні курси входять до складу однієї чи кількох магістерських програм: «Європейські студії», «Соціокультурні студії», «Європейська культурна історія», «Літературознавство: естетика – література – філософія», «Мови, комунікація та культури в Європі», «Культура та історія Центральної та Східної Європи».

Професура європейських студій («Europa-Studien») (проф. Тім Байхельт). Українознавче спрямування мали такі дослідницькі проекти професури: «Systemtransformation in Mittel- und Osteuropa (Системне перетворення в Центральній і Східній Європі)», де Україна виступає однією із досліджуваних країн [42], та «Externe Demokratisierung (Зовнішня демократизація)» (керівник проектів – проф. Т. Байхельт) [17].

На кафедрі під науковим керівництвом проф. Байхельта підготовані до захисту дисертації:

– Тобіаса Майера «Außen- und Sicherheitspolitik in postsowjetischen Transformationsstaaten: Der Fall Ukraine (Зовнішня політика та політика безпеки у пострадянських країнах періоду трансформації: випадок України)»;

– Зузанн Воршех «Die Herstellung von Zivilgesellschaft: Wertediffusion und soziales Handeln in Akteursnetzwerken der Demokratieförderung am Beispiel der Ukraine (Формування громадянського суспільства: дифузія цінностей та соціальні дії в мережах-суб'єктах просування демократії на прикладі України)»;

– Ірини Солоненко «Oligarchs and regime transformation: the case of Ukraine (Олігархи і режим трансформації: випадок України)» [34].

Восени 2014 р. студенти та викладачі кафедри відвідали з екскурсіями українські міста – Київ, Харків, Львів, у жовтні 2015 р. – Київ, Одесу, Дніпропетровськ (екскурсія «Russen und Russischsprachige in der Ukraine (Росіяни та російськомовне населення в Україні)»). Екскурсанти зустрічались із громадськими та політичними діячами, відвідували навчальні заклади, обговорювали питання національного будівництва в Україні, мовної політики, стану реформ тощо [45].

У листопаді 2015 р. кафедра спільно з Німецьким товариством східноєвропейських досліджень (DGO) організувала міжнародну конференцію «Ukraine's historical and contemporary interlockings: A transnational perspective on transformations (Історичні та сучасні взаємозалежності України: транснаціональна перспектива у змінах)» [26]. У конференції взяли участь науковці з України, Німеччини, Польщі, Швеції, США, Росії, які виголосили доповіді, присвячені Євромайдану як транснаціональному феномену, крос-кордонному сприйняттю України в ЗМІ, транснаціоналізму як політичній перспективі України, транснаціональним мережам в українській історичній перспективі та сьогоденні тощо.

З-поміж навчальних курсів **магістерської програми «Європейські студії» (MES)** (керівник – проф. Т. Байхельт) України стосуються:

– семінар «Electoral Politics in new European Democracies (Виборча політика у нових європейських демократіях)» (зокрема, охоплює вибори в Україні) [15];

– лекції та семінари на тему «Die sozio-ökonomischen Voraussetzungen für die Transformationsprozesse in der Russischen Föderation, der Ukraine und in Belarus. Analyse und Vergleich (Соціально-економічні умови для трансформаційних процесів в Російській Федерації, Україні та Білорусії. Аналіз і порівняння)» (д-р Ганс Георг Вік і Деніс Фрідріх, 2014–2015 pp.) [49];

– семінар «Die EU und ihre östlichen Nachbarn (ЄС і його східні сусіди)» (Аннегрет Шнайдер, 2014–2015 pp.) [10];

– семінар «Transformation in der Russischen Föderation, Belarus und in der Ukraine – Sozio-ökonomische Modelle, Akteure und Zivilgesellschaften (Трансформація у Російській Федерації, Україні та Білорусії – соціально-економічні моделі, гравці і громадянське суспільство)» (д-р Ганс Георг Вік і Деніс Фрідріх, 2015–2016 pp.) [50];

– семінар «Die Ukraine in transnationalen Netzwerken (Україна в транснаціональних мережах)» (д-р З. Воршех, 2015–2016 pp.) [21].

Навчальні курси, спільні з магістерськими програмами **«Соціокультурні студії»** і **«Культура та історія Центральної та Східної Європи»:**

– семінар «Ukraine, Russland, Krim: der aktuelle Deutungskampf um die postsozialistische Neuordnung Osteuropas (Україна, Росія, Крим: сучасне пояснення боротьби за постсоціалістичний

новий порядок у Східній Європі» (проф. Т. Байхельт, 2014 р.) [43];

– семінар «Politik und Gesellschaft in Russland von 1985 bis zur Gegenwart (Політика і суспільство в Росії з 1985 р. до сьогоднішнього дня)» (д-р Я. Вільгос, 2014–2015 рр.);

– семінар «Zwischen einheimischen Bestrebungen und externen Interessen: Die Ukraine im Jahr 2014 (Між внутрішніми зусиллями і зовнішніми інтересами: Україна у 2014 році)» (проф. Т. Байхельт, д-р Я. Вільгос, 2014–2015 рр.) [18];

– курс літньої школи «Postsozialistische Transformation und die Neuordnung Europas: Langzeitfolgen des Systemwechsels von 1989–91 (Постсоціалістична трансформація та новий порядок Європи: довгострокові наслідки змін системи з 1989–1991 рр.)» (д-р Я. Вільгос, 2015 р.);

– семінар «Begrenzte Staatlichkeit in der Ostlichen Partnerschaft der EU. Grunde, Mechanismen, Konsequenzen (Обмежена державність у Східному партнерстві ЄС. Причини, механізми, наслідки)» (проф. Т. Байхельт, д-р Я. Вільгос, 2016 р.) [20].

Лекційний курс, спільний із магістерськими програмами «Європейська культурна історія» і «Культура та історія Центральної та Східної Європи», – «Mythen der Nationen: Erinnerung an den Zweiten Weltkrieg im Ost- und Mitteleuropa (Міфи націй. Пам'ять про Другу світову війну у Східній та Центрально-Східній Європі)» (д-р Ольга Куріло, 2014–2015 рр.) [30].

Семінари, спільні з магістерськими програмами «Соціокультурні студії», «Мови, комунікація та культури в Європі» і «Культура та історія Центральної та Східної Європи», – «Gender Politics in Ukraine. Challenges of Europeanisation

(Гендерна політика в Україні: виклики європеїзації)», «Feminism in Eastern Europe between Global and Local (Фемінізм у Східній Європі між глобальним та локальним)», «Masculinities and Men's Studies in Eastern Europe (Маскулінності та чоловічі студії у Східній Європі)» (д-р Т. Марценюк, 2014 р.) [19].

Лекційний курс, спільний із магістерськими програмами «Європейська культурна історія», «Соціокультурні студії» і «Культура та історія Центральної та Східної Європи», «Krise und politisch-sozialer Wandel (Криза та політично-соціальні зміни)» (д-р Амелі Куттер, 2015 р.) висвітлює протести в Україні 2013–2014 рр. та наступне протистояння Росії [28].

Професура новітньої історії Європи (колишня професура історії Східної Європи) (Professur für Europäische Zeitgeschichte) (проф. Кляудія Вебер) 2011 р. організувала польсько-німецько-українсько-чеський дослідницький проект «Deutsche, Polen und Ukrainer auf dem Erinnerungspfad erzwungener Migrationen (Німці, поляки та українці на шляху пам'яті вимушених міграцій)» (керівник – д-р Беата Галіцка). Студенти Університету опитували мешканців-переселенців селищ Пижани (нім. Пірене) у Любуській землі (Польща) та Козаки (Золочівський р-н Львівської обл.), досліджуючи пам'ять про примусову міграцію німців, поляків та українців. Результатом проекту стала, зокрема, публікація статей і книг, спогадів свідків і їхніх біографій, організація пересувної виставки у Польщі і Франкфурті-на-Одері 2012 р. [35].

2012 р. у рамках Східноєвропейського колоквиуму кафедри було представлено доповіді Наталії Головецької

(Франкфурт-на-Одері) «Die ukrainische Sprache im historischen Kontext vom Ende des 18. bis Anfang des 20. Jahrhunderts (Українська мова в історичному контексті з кінця XVIII до початку XX століття)» [32]; 2014 р. – Анни Гайль (Франкфурт-на-Одері) «Zürichtal – eine Schweizer Kolonie auf der Krim (Цюріх-таль – швейцарська колонія в Криму)» і Марії Альберс (Франкфурт-на-Одері) «Nestor Machno im polnischen Exil (Нестор Махно у вигнанні в Польщі)» [31]; 2015 р. – журналістки із Ляйпцига Єнніфер Штанге «Ukraine-Bereichterstattung in den Medien (Висвітлення України у ЗМІ)» [27].

Серед дослідницьких проєктів професури історію України охопив проєкт 2008–2011 рр. «Die Russische Revolution und die Juden im Spiegel des Russischen Berlin 1917–1940 (Російська революція та євреї у дзеркалі російського Берліна 1917–1940 рр.)» (стосувався, зокрема, єврейських погромів в Україні) [11].

У рамках **магістерської програми «Європейська культурна історія» (МЕК)** (керівник – проф. К. Вебер) українознавчу тематику охоплюють такі навчальні курси:

– семінар «Deutsche, Polen und Ukrainer auf dem Erinnerungspfad erzwungener Migrationen (Німці, поляки та українці на шляху пам'яті вимушених міграцій)» (д-р Б. Галіцка, 2011 р.) [13];

– «Das Kiewer Reich im europäischen Kontext (Київська держава в європейському контексті)» (Конрад Чепе, 2011–2012 рр.) [2];

– «Galizien im 19. und 20. Jahrhundert. Eine multiethnische Region im Prozess der «Entmischung» (Галичина у XIX і XX ст. Мультиетнічний регіон у процесі «розпаду»)» (д-р Б. Галіцка, 2012–2013 рр.) [23];

– «Borderlands in Modern Literature of East Central Europe (Прикордоння в сучасній літературі Центрально-Східної Європи)» (д-р Б. Галіцка, 2013–2014 рр.) [1].

Решта навчальних курсів спільні з іншими магістерськими програмами (див. програму «**Європейські студії**» і далі – «**Літературознавство: естетика – література – філософія**»).

Професуру літературознавства Східної Європи (Professur Literaturwissenschaft/Osteuropa) очолює проф. Аннетте Вербергер. У межах семінарів з літературознавства українознавчої тематики стосувалися:

– семінар 2009 р. «Kulturräume Russlands: Die Krim (Культурні регіони Росії: Крим)» [38];

– семінар 2010 р. «Ukraine im aktuellen Mediendiskurs (Україна в поточному дискурсі ЗМІ)» [39];

– лекційний курс 2013–2014 рр. д-ра Андрія Портнова «Ukraine between 'Central Europe' and, the Russian world' (Україна між «Центральною Європою» та «Русским міром»)» [47].

У рамках професури діє **магістерська програма «Літературознавство: естетика – література – філософія»**, де проф. Євгенія Волощук провадила семінари: «Die ukrainische Welt in der deutschsprachigen Literatur von R. M. Rilke bis Katja Petrowskaja (Український світ у німецькомовній літературі від Р. М. Рільке до Каті Петровської)» (2015–2016 рр.) [21] та «Die Ukraine und Russland in der deutschsprachigen Reiseliteratur (Україна і Росія в німецькомовній подорожній літературі)» (2016 р.) [20]. Перший семінар є спільний також з магістерськими програмами «**Європейська культурна історія**»,

«Соціокультурні студії» і «Культура та історія Центральної та Східної Європи», другий – з програмою «Європейська культурна історія».

2007 р. Катерина Стецевич розпочала тут реабілітаційну роботу «Literaturvermittlung in der Ukraine nach 1991: Presse – Akteure – Formen – Markt (Підтримка літератури в Україні після 1991 р.: Преса – дійові особи – форми – ринок)» [29]. У 2013–2016 рр. д-р Марія Смишляєва під керівництвом проф. Аннетте Вербергер підготувала реабілітацію «Konkurrierende literarische Erinnerungen an den Holocaust in der Ukraine (Конкуруючі літературні спогади про Голокост в Україні)» [24].

При молодшій професурі порівняльної культурної та соціальної антропології пізньомодерних суспільств (Juniorprofessur für Vergleichende Kultur- und Sozialanthropologie spätmoderner Gesellschaften) (проф. Аніка Кайнц) діє магістерська програма «Соціокультурні студії» (MASS). Програма поєднує підходи соціальних наук та культурології, які аналізують соціальні практики та суспільства під призмою їхніх культур та культурні феномени, що набули соціальної форми. З-поміж курсів, які викладають студентам цієї магістерської програми, з тематикою українських студій пов'язані семінари д-ра З. Воршех «With a little help from my friends? Die ukrainische Diaspora im Euromaidan. Ein netzwerkanalytisches Forschungsseminar (З невеликою допомогою моїх друзів? Українська діаспора на Євромайдані. Дослідницький аналітичний семінар)» (2015 р.) і «Die Ukraine in transnationalen Netzwerken (Україна в транснаціональних мережах)» (2015–2016 рр.) [21]. Обидва семінари включені також до

магістерської програми «Культура та історія Центральної та Східної Європи». Решта навчальних курсів є спільними з магістерськими програмами «Європейські студії», «Європейська культурна історія» і «Літературознавство: естетика – література – філософія» (див. вище).

Молодша професура слововживання та прикладної лінгвістики (Juniorprofessur für Sprachgebrauch und Angewandte Sprachwissenschaft) (проф. Ніколе Піхтер). При професурі діє магістерська програма «Мови, комунікація та культури в Європі» (MAKS) (до 2014/2015 р. – «Студії міжкультурної комунікації» (MICS)), скерована на вивчення комунікаційних контекстів щоденного життя, інституцій, ЗМІ, політики та дискурсивних форм у різних мовах та мовних варіаціях. Українській тематиці магістерської програми присвячений семінар д-ра Ігоря Панасюка (2015–2016 рр.) «Einführung in die moderne ukrainische Übersetzungswissenschaft: Zur Entwicklung von kognitiven Fähigkeiten und Fertigkeiten der Kunst des Übersetzens (Вступ до сучасного українського перекладознавства: щодо розвитку пізнавальних здібностей і навичок мистецтва перекладу)» [21]. Семінари Т. Марценюк є спільними курсами з програмами «Європейські студії», «Соціокультурні студії», «Культура та історія Центральної та Східної Європи» (див. вище).

Професура культури та історії Центральної та Східної Європи (Professur für Kultur und Geschichte Mittel- und Osteuropas) (проф. Вернер Бенеке). Навчальні курси, які стосуються України, читаються тут у рамках магістерської програми «Культура та історія Центральної та Східної Європи» (KGMÖE). Навчальні курси цієї магістерської

програми пов'язані з українознавством (див. вище).

Кафедра слововживання та терапевтичної комунікації (Sprachgebrauch und Therapeutische Kommunikation) (завідувач – проф. Гартмут Шрьодер). У 2010–2012 рр. на кафедрі була підготована докторська дисертація Миколи Кулеби «Reformation of the institutional system for children-orphans in Ukraine (Реформування інституційної системи опіки над дітьми-сиротами в Україні)» [36]. Семінарські заняття, які стосувались України, проводили на кафедрі проф. Георге Гуту та приват-доцент д-р Ігор Панасюк: 2012 р. «Grenzgängerische Interkulturalität in der Bukowina (Крос-кордонний інтеркультуралізм на Буковині)» (проф. Гуту) [40] і 2015–2016 рр. «Einführung in die moderne ukrainische Übersetzungswissenschaft: Zur Entwicklung von kognitiven Fähigkeiten und Fertigkeiten der Kunst des Übersetzens (Вступ до сучасного українського перекладознавства: до розвитку пізнавальних здібностей і навичок мистецтва перекладу)» (д-р Панасюк) [48].

Факультет економічних наук

Кафедра ділового адміністрування, зокрема оподаткування та аудиту бізнесу (Lehrstuhl für ABWL, insb. Betriebswirtschaftliche Steuerlehre und Wirtschaftsprüfung) (завідувач – проф. Стефан Кудерт). З 1999 р. проф. Кудерт очолює проект «Forschungsfragen zur Internationalen Steuerlehre (Дослідницькі питання міжнародного оподаткування)» [22], частиною якого стали проекти:

– дослідницький (2003–2006 рр.) «Rechtliche und wirtschaftliche Rahmenbedingungen für Investitionen in der Ukraine (Правові та економічні передумови для інвестицій в Україні)» (керівник – проф. Ш. Кудерт);

– дисертаційний (2004–2006 рр.) «Steuerliche Rechtsformwahl bei Investitionen deutscher Unternehmen in der Ukraine (Вибір податкової правової форми в інвестиціях німецьких компаній в Україні)» Сергія Ніколайчука (науковий керівник – проф. Ш. Кудерт).

Підсумком проекту стала колективна монографія 2006 р. «Wirtschaftsstandort Ukraine: Rechtliche und wirtschaftliche Rahmenbedingungen für ausländische Investoren (Економічне місце розташування України: правові та економічні умови для іноземних інвесторів)» за редакцією проф. Кудерта. Україні також частково торкалася дисертація Роберта Штрауха (науковий керівник – проф. Ш. Кудерт) «Sachauschüttungen im Gesellschafts-, Handels- und Steuerrecht (Розподіл коштів у корпоративному, торговому та податковому праві)», підготована у 2005–2008 рр. [37].

На кафедрі фінансів та теорії ринку капіталу (Lehrstuhl für Finanzwirtschaft und Kapitalmarkttheorie der Wirtschaftswissenschaftlichen) (завідувач – проф. Звен Гаусманн) 2010 р. була захищена докторська дисертація Володимира Передерія «Insolvenzprognose für ukrainische, deutsche sowie nordamerikanische Unternehmen (Прогнозування банкрутства для українських, німецьких та північноамериканських компаній)» [14].

Юридичний факультет

До кола наукових інтересів юридичного факультету Європейського університету Віадрина у Франкфурті-на-Одері входить вивчення ситуації з дотримання прав людини в Україні [33], українського інвестиційного і податкового законодавства і судової системи [4].

Інтернет-сторінка факультету містить посилання на законодавчі бази

даних та бібліографію юридичної літератури [9], професійні асоціації українських юристів та юридичні фірми [5], органи влади України [6], юридичні часописи та видавництва в Україні [8], юридичні факультети університетів [7]. Тут же розміщені посилання на документи міжнародних та українських організацій, де висвітлено ситуацію з дотримання прав людини в Україні, українські правові акти й органи влади, які мають забезпечувати дотримання прав людини [25].

Кафедра публічного права, зокрема міжнародного, європейського та іноземного конституційного права (Lehrstuhl für Öffentliches Recht, insb. Völkerrecht, Europarecht und ausländisches Verfassungsrecht) (завідувач – проф. Вольфф Гайнтшель фон Гайнег) у 2014–2015 рр. проводила семінарські заняття на тему «Ukraine, Syrien, Irak: Ohnmacht des Völkerrechts? (Україна, Сирія, Ірак: безсилля міжнародного права?)» (проф. Вольфф Гайнтшель фон Гайнег) [16].

* * *

Студентам з України у межах програми «**Das Ukraine-Programm (Українська програма)**» Університет пропонує для проходження магістерських студій **стипендію МЗС Німеччини** (надається через Німецьку службу академічних обмінів (ДААД)) [3].

З 2015 р. у серпні–вересні Університет проводить для студентів і молодих науковців з України та Німеччини двотижневу **Українську літню школу «Viadrinicum»** (науковий керівник – проф. Олександр Вьоль, розробники концепції та організатори – Ш. Генкель і З. Воршех) [46]. «Viadrinicum» спрямована на висвітлення поточної

ситуації в Україні та її історичного розвитку. Цільовою аудиторією літньої школи є студенти і молоді науковці з різних дисциплін, зацікавлені у глибокому вивченні України, її мови, історії, політики і культури. Перша літня школа «Viadrinicum» 2015 р. була присвячена темі «Interdisciplinary Ukrainian Studies: Politics, Civil Society, and the Arts (Інтердисциплінарні українські студії: політика, громадянське суспільство і мистецтво)». «Viadrinicum» 2016 р. відбудеться під назвою «ReThinking Europe. Pan-European Challenges in Ukrainian Perspectives (Переосмислення Європи. Пан'європейські виклики в українській перспективі)».

Отже, дослідницько-дидактична тематика українознавчих студій Європейського університету Віадрина має насамперед історичне і культурно-соціальне спрямування, меншою мірою – правове та економічне. Навчальні курси, пов'язані з українознавством, входять до складу шести магістерських програм факультету культурології. Окрім курсів, на всіх трьох факультетах Університету українські студії знаходяться у центрі уваги докторських і габілітаційних робіт, конференцій та окремих колоквиумних доповідей, навчальних екскурсій до України. Пріоритет надається актуальним для українського сьогодення напрямкам, пов'язаним із вивченням трансформаційних процесів в Україні та перспективами її історичного розвитку, співробітництвом з ЄС, гендерною політикою, регіональним розвитком, в історичному вимірі – з досвідом революцій початку минулого століття та Другої світової війни. У діяльності Університету широко задіяні студенти та науковці з України.

REFERENCES

1. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Borderlands in Modern Literature of East Central Europe*. [online]. Available at: <https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/lehre/Veranstaltungen-im-WS-2013-2014/Borderlands.html> [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]
2. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Das Kiewer Reich im europäischen Kontext. Lektürekurs zur Nestorchronik*. [online]. Available at: http://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/lehre/Wintersemester_2011_2012/tschaepe.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
3. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Das Ukraine-Programm der Viadrina*. [online]. Available at: http://www.europa-uni.de/de/internationales/interessenten/finanz/stip/Ukraine_Programm_Text1/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
4. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Gesetzgebung – Legislation*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat05_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]; EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Rechtsprechung und Gerichte – Courts*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat04_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
5. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Juristenvereinigungen – Legal Organisations*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat08_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
6. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Staats- oberhaupt, Regierung und Parlament – Head of State, Government and Parliament*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat03_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
7. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Universitäten, Studium, Forschungseinrichtungen – Universities, Study, Research Institutions*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat06_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
8. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Zeitschriften, Verlage und Literatur – Journals, Publishers and Legal Literature*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat10_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
9. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Der Virtuelle Rechtsvergleicher (DVR). DVR: Ukraine/Zugang zum Recht – Access to Law*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/br/intrecht/projekt/dvr/ua/cat02_ua/index.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
10. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Die EU und ihre östlichen Nachbarn: Blended Learning Seminar*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/master/es/Unser_Team/Lehrbeauftragte/Annegret-Schneider/Die-EU-und-ihre-oestlichen-Nachbarn_-Blended-Learning-Seminar.html [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]
11. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Die russische Revolution und die Juden im Spiegel des Russischen Berlin 1917-1940*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/forschungsprojekte/russische_revolution/index.html [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]

12. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Die Stiftung Europa-Universität Viadrina*. [online]. Available at: <https://www.europa-uni.de/de/struktur/stiftung/index.html> [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]
13. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Dr. Beata Halicka. Deutsche, Polen und Ukrainer auf dem Erinnerungspfad erzwungener Migrationen*. [online]. Available at: http://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropla/lehre/sommersemester_2011/halicka.html [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]
14. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Eingang zum Volltext*. [online]. Available at: <http://opus.kobv.de/euv/volltexte/2011/44/> [Accessed: 15 May 2014]. [in Ger.]
15. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2013). *Electoral Politics in New European Democracies*. [online]. Available at: http://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Dokumente/lehre/ponure_presentation_Ukraine.pdf [Accessed: 17 Jul. 2013]. [in Ger.]
16. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Europa-Universität Viadrina Wintersemester 2014/15. Professor Dr. Heintschel von Heinegg. Ukraine, Syrien, Irak: Ohnmacht des Völkerrechts?* [online]. Available at: https://www.rewi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/or/voelkerrecht/service/downloads/SeminarWS14_15_Themen.pdf [Accessed: 22 Feb. 2016]. [in Ger.]
17. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Externe Demokratisierung*. [online]. Available at: http://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Forschung/forschungsbericht/Projekt_Demokratisierung/index.html [Accessed: 5 May 2014]. [in Ger.]
18. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Fakultät für Kulturwissenschaften. Kommentiertes Vorlesungsverzeichnis. Wintersemester 2014/15*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/Vorlesungsverzeichnisse/archiv/WiSe_201415/BA_KVV_WS_2014_15.pdf [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]
19. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Fakultät für Kulturwissenschaften. Kommentiertes Vorlesungsverzeichnis. Sommersemester 2014*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/Vorlesungsverzeichnisse/archiv/SoSe_2014/2_MA_KVV_SoSe2014_Stand_04_03_2014.pdf [Accessed: 6 Feb. 2014]. [in Ger.]
20. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Fakultät für Kulturwissenschaften. Sommersemester 2016*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/Vorlesungsverzeichnisse/SoSe_2016/MA-neue-Ordnung_KVV-SoSe-2016_-Stand_2016_02_16.pdf [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]; EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Fakultät für Kulturwissenschaften. Sommersemester 2016*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/Vorlesungsverzeichnisse/SoSe_2016/MA-neue-Ordnung_KVV-SoSe-2016_-Stand_2016_02_16.pdf [Accessed: 19 Feb. 2016]. [in Ger.]
21. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Fakultät für Kulturwissenschaften. Wintersemester 2015/16. Master of Arts*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/Vorlesungsverzeichnisse/archiv/WiSe_201516/MA-KVV-WS-2015_16-NEUE-Struktur-Stand-05092015.pdf [Accessed: 19 Feb. 2016]. [in Ger.]
22. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Forschungsfragen zur Internationalen Steuerlehre*. [online]. Available at: https://www.wiwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/fact/steuern/forschung/forschungsbericht/Kudert_Projekt_D/index.html [Accessed: 25 Feb. 2016]. [in Ger.]
23. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Galizien im 19. und 20. Jahrhundert. Eine multiethnische*

Region im Prozess der «Entmischung». [online]. Available at: <http://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/lehre/Wintersemester-2012-2013/halicka.html> [Accessed: 12 May 2014]. [in Ger.]

24. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Habilitation. Konkurrerende literarische Erinnerungen an den Holocaust in der Ukraine*. [online]. Available at: <https://www.forschung.europa.uni.de/de/node/8267> [Accessed: 19 Feb. 2016]. [in Ger.]

25. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Human Rights Practice in Ukraine*. [online]. Available at: https://www.rewi.europa.uni.de/de/forschung/projekte/ihrd/states/Europe_R-Z/Ukraine/index.html [Accessed: 22 Feb. 2016]. [in Ger.]

26. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *International Conference. Ukraine's Historical and Contemporary Interlockings: A Transnational Perspective on Transformations*. [online]. Available at: http://www.dgo-online.org/site-dgo/assets/files/1489/conference_program_2015110405.pdf [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]

27. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Kolloquium zur osteuropäischen Geschichte. Programm WS 15/16*. [online]. Available at: <https://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/lehre/Sommersemester-2014/Kolloquium-WiSe-2015-16.pdf> [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]

28. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Kommentiertes Vorlesungsverzeichnis. Sommersemester 2015. Stand: 17.04.2015*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa.uni.de/de/studium/master/es/Studieninhalte/Lehre/KVV-SoSe-2015/KVV-gesamt-SoSe-15_Stand-17_04_2015.pdf [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]

29. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Literaturvermittlung in der Ukraine nach 1991: Presse – Akteure – Formen – Markt*. [online]. Available at: <http://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehrstuhl/lw/osteuropa/Forschung/forschungsbericht/>

http://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehre/promo_kateryna_stetsevych/index.html [Accessed: 5 May 2014]. [in Ger.]

30. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Masterstudiengang European Studies. Kommentiertes Vorlesungsverzeichnis. Wintersemester 2014/15*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa.uni.de/de/studium/master/es/Studieninhalte/Lehre/KVV-gesamt-WS-14_15_Stand-18_09_2014.pdf [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]

31. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Osteuropakolloquium SS 2014*. [online]. Available at: <https://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/lehre/Sommersemester-2014/Kolloquium-SoSe-2014-Programm-aktuell.doc> [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]

32. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Osteuropakolloquium Wintersemester 2011/2012*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehrstuhl/kg/osteuropa/lehre/Wintersemester_2011_2012/Viadrina-Osteuropakolloquium_WS2011.pdf [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]

33. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2013). *Projekte. Ukraine*. [online]. Available at: http://www.rewi.europa.uni.de/de/profil/Projekte/ihrd/states/Europe_R-Z/Ukraine/index.html [Accessed: 15 Jun. 2013]. [in Ger.]

34. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Promotionen*. [online]. Available at: <https://www.forschung.europa.uni.de/Promotionen/346> [Accessed: 15 Feb. 2016]. [in Ger.]

35. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Pyrzany-Kozaki. Startseite*. [online]. Available at: <http://pyrzany-kozaki.eu/> [Accessed: 18 Feb. 2016]. [in Ger.]

36. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Reformation of the Institutional System for Children-Orphans in Ukraine*. [online]. Available at: <http://www.kuwi.europa.uni.de/de/lehrstuhl/sw/sw2/>

- forschung/forschungsbericht/promotion_Kuleba/index.html [Accessed: 5 May 2014]. [in Ger.]
37. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2014). *Sachauschüttungen im Gesellschafts-, Handels- und Steuerrecht*. [online]. Available at: <http://www.wiwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/fact/steuern/forschung/forschungsbericht/PromotionStrauch/index.html> [Accessed: 5 May 2014]. [in Ger.]
38. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2013). *Sommersemester 2009*. [online]. Available at: http://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/lw/osteuropa/Archiv/Sommersemester_2009.html [Accessed: 17 Jun. 2013]. [in Ger.]
39. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2013). *Sommersemester 2010*. [online]. Available at: http://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/lw/osteuropa/Archiv/Sommersemester_2010.html [Accessed: 17 Jun. 2013]. [in Ger.]
40. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *SoSe 2012*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/sw/sw2/lehre/SS_2012/index.html [Accessed: 25 Feb. 2016]. [in Ger.]
41. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Statistische Bundesamt. Hochschulen insgesamt*. [online]. Available at: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/BildungForschungKultur/Hochschulen/Tabellen/HochschulenHochschularten.html> [Accessed: 18 Apr. 2016]. [in Ger.]
42. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Systemtransformation in Mittel- und Osteuropa*. [online]. Available at: <https://www.forschung.europa-uni.de/de/node/2369> [Accessed: 15 Feb. 2016]. [in Ger.]
43. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Timm Beichelt. Ukraine, Russland, Krim: der aktuelle Deutungskampf um die postsozialistische Neuordnung Osteuropas*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Lehre-SS-14/Basisdatei-ukraine-und-krim_stand8_4_1.pdf [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]
44. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Universitas Francofurtensis (1506 bis 1811)*. [online]. Available at: https://www.europa-uni.de/de/ueber_uns/portrait/geschichte/index.html [Accessed: 18 Apr. 2016]. [in Ger.]
45. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Viadrina goes Ukraine. Über*. [online]. Available at: <https://viadrinagoesukraine.wordpress.com/> [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]
46. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Viadrinicum. Ukrainian Summer School 2016*. [online]. Available at: <https://www.europa-uni.de/de/struktur/unileitung/projekte/viadrinicum/index.html> [Accessed: 23 May 2016]. [in Ger.]
47. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Wintersemester 2013/14*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/lw/osteuropa/Archiv/Wintersemester-2013_14.html [Accessed: 19 Feb. 2016]. [in Ger.]
48. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Wintersemester 2015/2016*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/lehrstuhl/sw/sw2/lehre/WiSe-2015_16/index.html [Accessed: 25 Feb. 2016]. [in Ger.]
49. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *WiSe 2014/15 Die sozio-ökonomischen Voraussetzungen für die Transformationsprozesse in der Russischen Föderation, der Ukraine und in Belarus. Analyse und Vergleich*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/master/es/Unser_Team/Lehrbeauftragte/Hans-Georg-Wieck/Lehrveranstaltungen/WiSe-2014_15-Die-sozio-o_konomischen-Voraussetzungen-fu_r-die-Transformationsprozesse-in-der-Russischen-Fo_ederation_-der-Ukraine-und-in-Belarus_-Analyse-und-Vergleich.html [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]

EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *SoSe 2015 Die sozio-ökonomischen und sicherheitspolitischen Voraussetzungen für die Transformationsprozesse in der Russischen Föderation, der Ukraine und in Belarus – Analyse und Vergleich*. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/master/es/Unser_Team/Lehrbeauftragte/Hans-Georg-Wieck/Lehrveranstaltungen/SoSe-2015-Die-sozio-o_konomischen-und-sicherheitspolitischen-Voraussetzungen-fu_r-die-Transformationsprozesse-in-der-Russischen-Fo_deration_-der-Ukraine-und-in-Belarus_-_Analyse-und-Vergleich.html [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]

50. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *WiSe*

2015/16 Transformation in der Russischen Föderation, Belarus und in der Ukraine – Sozio-ökonomische Modelle, Akteure und Zivilgesellschaften. [online]. Available at: https://www.kuwi.europa-uni.de/de/studium/master/es/Unser_Team/Lehrbeauftragte/Hans-Georg-Wieck/Lehrveranstaltungen/WiSe-2015_16-Transformation-in-der-Russischen-Foederation_-Belarus-und-in-der-Ukraine_-_Sozio-oekonomische-Modelle_-Akteure-und-Zivilgesellschaften.html [Accessed: 16 Feb. 2016]. [in Ger.]

51. EUROPA-UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER). (2016). *Zahlen und Fakten*. [online]. Available at: https://www.europa-uni.de/de/ueber_uns/zahlen_fakten/index.html [Accessed: 18 Apr. 2016]. [in Ger.]

T. Shevchenko

***Ukrainian Studies at the European University Viadrina Frankfurt (Oder):
Present Situation***

Abstract

The end of the 20th – beginning of the 21st century is distinguished with significant changes in Ukrainian Studies in the German academic world. One of the German universities which now actively develops Ukrainian Studies is the European University Viadrina Frankfurt (Oder) (Federal State Brandenburg). Although the academic priorities of the University are Poland-oriented, the number of its units, involved in Ukrainian Studies, ranks second to Ludwig Maximilians University of Munich. The University Viadrina, founded in 1991, is a successor of the Brandenburgian University of Frankfurt, founded in 1506 and relocated to Breslau (Wrocław) in 1811. Today Viadrina has a social and humanitarian specialization and three faculties: Social and Cultural Sciences, Business Administration and Economics, and Law. In 2014, Professor of the University of Greifswald Alexander Wöll, the Head of the German Association of Ukrainists, was elected the President of the University. Six Professors and one Chair of the Social and Cultural Sciences Faculty are involved in Ukrainian Studies. Ukrainian Studies courses are included in one or several Master programs managed by the heads of these professorships. They are «European Studies», «Sociocultural studies», «European Cultural History», «Literary studies: Aesthetics – Literature – Philosophy», «Languages, Communication and Culture in Europe», «Culture and History of Central and Eastern Europe». Two Chairs of the Business Administration and Economics Faculty deal with Ukrainian Studies. The Faculty of Law is interested in studying the situation of human rights in Ukraine, Ukrainian investment and tax laws, judicial system. Scholarships from the Federal Foreign Office are offered to the students from Ukraine for their Master studies. Since 2015, the University organizes the Ukrainian Summer School «Viadrinicum» (supervisor is Prof. Alexander Wöll). Students and scholars from Ukraine are involved extensively in educational and research activities of the University.